"అమ్మమ్మా... నేను మా ఊరెళ్ళిపోతాను"

"చూసారా చూసారా... పదిహేనేళ్ళు నా దగ్గర పెరిగి... ఇది దాని ఊరుకాదట, 'మా ఊరెళ్ళిపోతాను అంటుంది' మనం ఎంత చేసినా అమ్మనాన్న సాటిరాము కదా?"

"అమ్మమ్మ ఎందుకలా అంటావు... మీరు నన్ను ఎంత ప్రేమగా పెంచారో నాకు తెలుసు ఇక అమ్మనాన్నల ప్రేమ ఏ పాటిదో కూడా నీకు తెలుసు".

"తెలిసీ ఎందుకమ్మ మమ్మల్ని వదిలి వెల్లాలనుకుంటున్నావు" హృద్య ఆ క్షణమే తమని వదిలి వెళ్ళిపోతున్నదన్నంతగా తల్లడిల్లిందామే.

"మిమ్మల్ని వదిలి వెళ్ళాలని నాకు లేదు... కాని నేనుండవలసిన స్థానం ఇది కాదుగా అమ్మమ్మ. నా గమ్యం నేను చేరుకోవాలిగా" ఎన్ని రాత్రుల ఆలోచనాసారమో హృద్య గొంతులో పలికింది.

పితృదేవోభవ

సమ్మెట ఉమాదేవి

"పిచ్చిపిల్లా మీ అమ్మ నీకోసం వెంపర్లాడుతుంటుంది గాని, మీ నాన్న చిరాకు కోపం నీకు తెలియంది కాదుగా... మరింక ఎందుకమ్మ అక్కడికి వెళ్ళడం... ఓ రెండేళ్ళయితే మేమే మంచి సంబంధం చూసి పెళ్ళి చేసేస్తాం."

"అవునమ్మ... రెండేళ్ళు కాకుండా నాలుగేళ్ళలో ఎలాగూ నా పెళ్ళిచేసి పంపుతారు. కనీసం ఈ కొద్ది కాలం ప్రేమ పొందకపోతే పోనీ కనీసం మా నాన్న ద్వేషం పొందైనా అక్కడ కొంతకాలం ఉండాలని ఉంది. పైగా నాన్నకి ఆరోగ్యం బాగుండక అమ్మ ఒక్కతే చేసుకోలేక అవస్థ పడుతున్నది. అమ్మకోసమైన నన్ను ఆపకండి. తాతయ్య మీరైనా చెప్పండి".

"హృద్య చెప్పింది నిజమే దానికిమాత్రం అందరి పిల్లల్లా అమ్మ, నాన్నల దగ్గర ఉండాలని ఉండదా! ఆ త్రాష్టుడి మూర్ఖత్వం మూలానా దానికి తల్లిదండ్రుల ప్రేమ లేకుండా పోయింది. అది వెల్లాలనుకుంటుంది వెళ్ళనీ భారతి దాన్ని బాధ పెట్టకు."

తనని వదిలి ఉండలేక తల్లిదండ్రుల దగ్గరకు పంపకుండా ఉండలేక వాదన పెట్టుకుంటున్న వారి ప్రేమకు కదిలిపోయింది హృద్య.

"మీరు బాధపడకండి అమ్మమ్మ. అక్కడ నా అవసరం ఉన్నది నాన్నగారికొక్కరికే కాదు, అమ్మ గురించి కూడా ఆలోచించు". భారతి బదులు పలక లేకుండా పోయింది. హృద్య మాటల్లో విజ్ఞత ఆమెను కట్టిపడేసింది. మౌనంగా వీడ్కోలు పలికింది.

***

తల్లిదండ్రుల ముద్దుమురిపాల నడుమ, ఎదుగుతున్న క్రమంలో బాల్యం అందరికీ మధురానుభూతి. జీవితంలో ఎప్పుడు బాల్యం గురించి తలుచుకున్న మనసుకు ఆహ్లాదం కలుగుతుంది. కాని హృద్య పరిస్థితి ఇందుకు విరుద్ధం, బాల్యమంతా సంఘర్షణలతోనే గడిపింది. రైలు వేగంగా సాగిపోతుంటే ఆమె మనస్సులో పరిపరి విధాల ఆలోచనలు కలతపెడ్తున్నాయి.

అమ్మలాలనతో తండ్రి గారాలతో సంతోషంగా తన వారి మధ్య గడపలేకపోయిన తొలి రోజుల్లో హృద్యకి అమ్మ మీద చెప్పలేనంత బెంగగా ఉండేది. అమ్మ కావాలని పదే పదే ఏడ్చేది... అలిగేది యాగి చేసేది.

"ఉర్కోమ్మా... ఏడవకు అక్కడికివెళ్తే బ్రతకలేవు. అమ్మను నేను అప్పుడప్పుడు పిలిపిస్తాలే... అమ్మ వస్తుంది లేమ్మా ఏడవకు..." అంటూ ఓదారుస్తూ... కథలు చెప్పి కబుర్లుచెప్పి ఎంతజాగ్రత్తగా ఎంత గారాబంగా పెంచింది అమ్మమ్మ, రోజులు గడుస్తున్నాయి కాని అమ్మమ్మ తాతయ్య దగ్గర ఉండడం, అమ్మ చుట్టపు చూపులా వచ్చి వెళ్ళడం అలవాటైనా... గుండెలో ఏదో అసంతృప్తి... ఏ మాత్రం అదనుదొరికినా... అమ్మకొంగు పట్టుకు వెళ్ళిపోవాలని ఆశ. అమ్మవడిలో ఆడుకోవాలని, ఆమెతో మురిపాలు పంచుకోవాలని, నాన్నతో కబుర్లు చెప్పాలని ఆయన

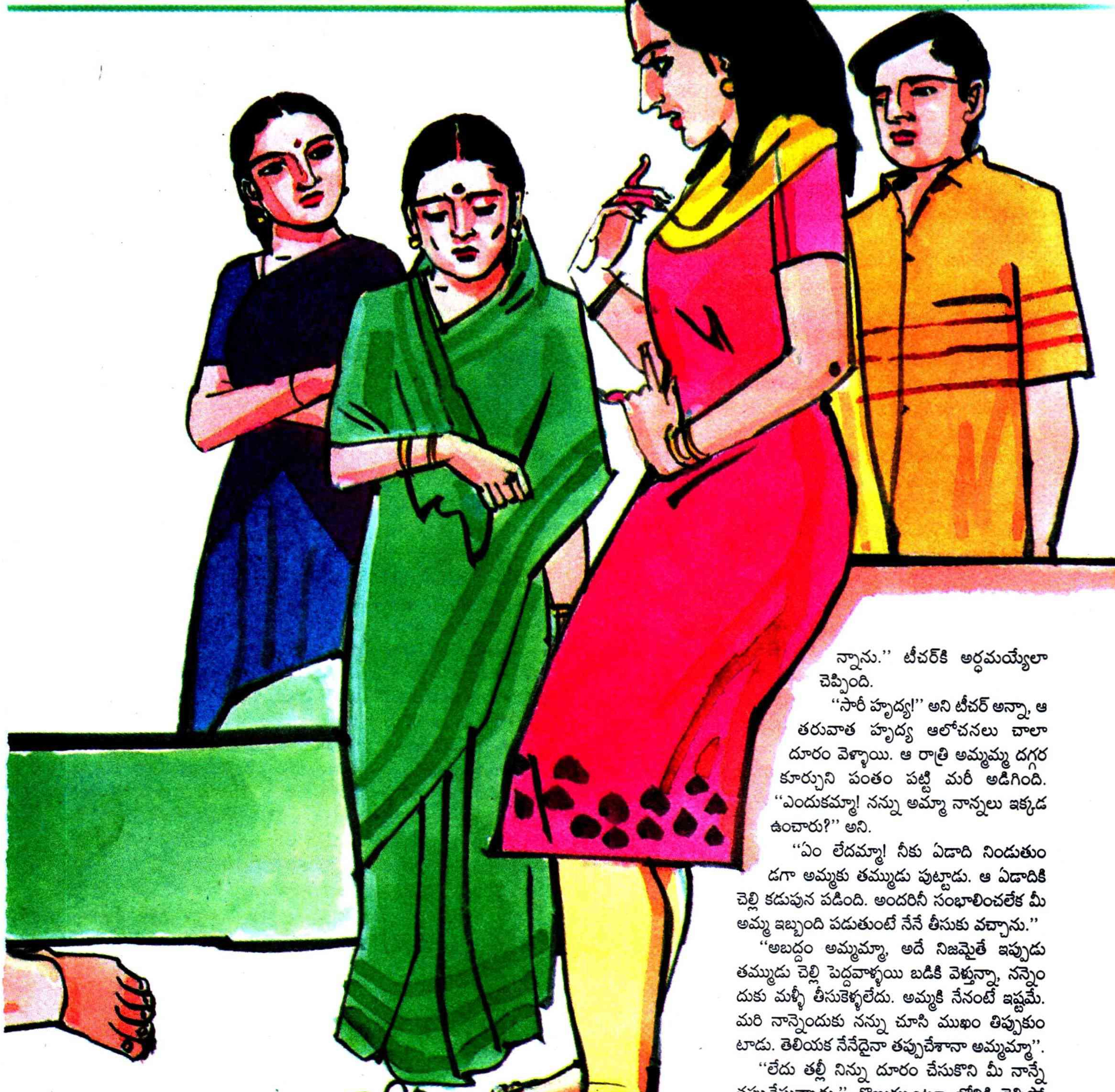

చేయి పట్టుకు నడవాలని చెల్లితో తమ్ముళ్ళతో సంతోషంగా గడపాలన్న కోరిక కోరికలాగా మిగిలిపోయింది.

ఓరోజు తరగతిలో రేపు పేరెంట్స్ డే ఉంది. మీ తల్లిదండ్రులను తీసుకురావాలి అని టీచర్ చెప్పారు. ఆ ఆహ్వానపత్రం మీద సంతకం చేసి తెమ్మన్నారు. తను అమ్మమ్మ తాతయ్య వస్తారని చెప్పినప్పుడు ''పాపం నీకు అమ్మా... నాన్న...'' అంటూ టీచర్ ఆపేసింది. హృద్యకు అపశకునంలా అనిపించి కళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగి... ''వాళ్ళు వేరే ఊర్లో ఉంటారు. నాకు చిన్నతమ్ముడు, చెల్లి కూడా ఉన్నారు. నేనేమో అమ్మమ్మ తాతయ్యల దగ్గర ఉండి చదువుకుంటున్నాను.'' టీచర్‌కి అర్ధమయ్యేలా చెప్పింది.

''సారీ హృద్య!'' అని టీచర్ అన్నా, ఆ తరువాత హృద్య ఆలోచనలు చాలా దూరం వెళ్ళాయి. ఆ రాత్రి అమ్మమ్మ దగ్గర కూర్చుని పంతం పట్టి మరీ అడిగింది. ''ఎందుకమ్మా! నన్ను అమ్మా నాన్నలు ఇక్కడ ఉంచారు?'' అని.

''ఏం లేదమ్మా! నీకు ఏడాది నిండుతుండగా అమ్మకు తమ్ముడు పుట్టాడు. ఆ ఏడాదికి చెల్లి కడుపున పడింది. అందరినీ సంభాలించలేక మీ అమ్మ ఇబ్బంది పడుతుంటే నేనే తీసుకు వచ్చాను.''

''అబద్ధం అమ్మమ్మా, అదే నిజమైతే ఇప్పుడు తమ్ముడు చెల్లి పెద్దవాళ్ళయి బడికి వెళ్తున్నా, నన్నెందుకు మళ్ళీ తీసుకెళ్ళలేదు. అమ్మకి నేనంటే ఇష్టమే. మరి నాన్నెందుకు నన్ను చూసి ముఖం తిప్పుకుంటాడు. తెలియక నేనేదైనా తప్పుచేశానా అమ్మమ్మా''.

''లేదు తల్లీ నిన్ను దూరం చేసుకొని మీ నాన్నే తప్పుచేస్తున్నాడు.'' గొణుక్కుంటూ లోనికి వెళ్ళిపోయింది. హృద్య మనసులో సందేహాలు, సందేహాలుగానే మిగిలి పోయాయి.

కొంతకాలం తరువాత ఎవరినీ తరచి తరచి అడగక్కర లేకుండానే తన ఏడవ తరగతి వేసవి సెలవుల్లో పట్టుబట్టి అమ్మ దగ్గరకు వెళ్ళినప్పుడు చాలా విషయాలు అర్ధమయ్యాయి.

''అమ్మా.... నేనింక ఇక్కడే ఉండి చదువుకుంటానమ్మా, అమ్మమ్మ వాళ్ళ ఊరు వెళ్ళను'' అమ్మ దగ్గర హృద్య మారం చేసింది.

''వద్దు తల్లీ! మీ నాన్న ఓ రాక్షసుడు... ఊరు

కోడు''

''ఎందుకమ్మా! నేనేం చేశానని...'' ఏడ్చేసింది హృద్య.

''నువ్వేం చెయ్యలేదమ్మా... నువ్వు బంగారుత ల్లివి, ఖర్మంతా నాదే'' ప్రియంవద దగ్గరకు తీసుకొని మౌనంగా రోదించింది.

ఆ రాత్రి ''హృద్య ఇక్కడే చదువుకుంటానని గొడవ పెడ్తుంది. ఇక అది పెద్దదౌతున్నడు ఇక్కడకు తెచ్చేసుకుందాం'' ధైర్యం చేసి ప్రియంవద అడిగింది రాజేంద్రను.

''ఏం తిక్కతిక్కగా ఉందా, కావలిస్తే నెల, నెలా ఇంత డబ్బు పంపుదాం, దాన్ని అక్కడే ఉండని'' అరి చాడు.

''ఇన్నేళ్ళు దాన్ని అక్కడే ఉంచారు. ఇకనైనా తెచ్చు కుందాం'' బింకంగా మళ్లీ అడిగింది.

''నోరు మూయమన్నానా, ఎక్కువగా అరిస్తే పుచ్చలేచిపోతుంది''

''ఎందుకండి పుచ్చలేచేదీ, అది మన కన్నకూ తురు. అది అక్కడ ఎందుకుండాలి'' ప్రియంవద మాట పూర్తికాకముందే, ఆమె చెంపలు పేలిపో యాయి. వంగదీసి పిడి గుద్దులు గుద్దుతుంటే, ఆమె తట్టుకోలేక ఏడ్చిన ఏడ్పులు హృద్యను విపరీతమైన భయానికి గురిచేశాయి.

''అమ్మను కొట్టకండి నాన్న, నేనక్కడే ఉంటా నులే'' తండ్రికి అడ్డువెళ్ళి అన్నది.

''ఛస్... నన్నలా పిలవకు, ఇక్కడినుంచి పో, నీ మూలంగానే ఈ గొడవలన్నీ'' నాన్నను నాన్న అని ఎందుకు పిలవకూడదో, తనను ఎందుకు కొడుతు న్నాడో, తెలియక పోయినా హృద్య కూడా దెబ్బలు తిని ఏడుస్తూ పడుకుంది. ఆ ఇంట్లో తాను వచ్చిన ప్రతిసారీ ఈ గొడవలు ఎందుకని ఇక అడగడం మానుకుంది. కాని తాను వెళ్తే ఎంతో మురిసిపోయే అమ్మ తనపై అంతులేని ప్రేమను పెంచుకున్న తమ్ముడ్ని, చెల్లెల్ని గుర్తుకు తెచ్చుకుని బాధపడేది. అలా అలా డిగ్రీకి వచ్చింది. దసరా సెలవులకు ముందుగా అకస్మాత్తుగా రాజేంద్రకు ఆరోగ్యం బాగా లేదని కబురు వచ్చింది. తండ్రి తనను ఏనాడు దగ్గ రకు తీయక పోయినా హృద్యకి దిగులుగా అనిపిం చింది. ఊరుకు చేరుకుని తండ్రిని చూసే దాక చాలా బెంగగా అనిపించింది.

డాక్టర్లు రాజేంద్రకు త్రాగుడు పూర్తిగా మానివే యాలని లేకపోతే చాలా ప్రమాదమని మరీ మరీ చెప్పారు.

ప్రియంవద అన్నీమరచి ఎంతో ఆదరణతో, భర్తకి సేవలు చేసింది. కనీసం నెల విశ్రాంతి అవసరమ న్నారు డాక్టర్లు. ఓ వారం రోజులున్నాక భారతమ్మ... తాతయ్యకి కష్టమౌతుంది నేను వెళ్ళాలి, నువ్వు కాస్త మీ అమ్మకు సాయంగా ఉండు మళ్ళీ వారం వచ్చి తీసుకు వెళ్తానని అమ్మమ్మ చెప్పినప్పుడు, హృద్య ఆశ్చర్యానికి అంతులేదు. శక్తికి మించి శ్రమించి ఇల్లంతా సర్దింది. తల్లికి వంటలో సాయం చేసింది. తమ్ముడ్ని చెల్లిని వెంట బెట్టుకుని కూరగాయలు సరు కులు తెచ్చింది.

రాజేంద్రను పలుకరిస్తామని వచ్చే వారందరిని చక్కగా రిసీవ్ చేసుకునేది. ఫోన్ కాల్స్‌కి జవాబు చెప్పేది. తండ్రి పడుకున్నప్పుడు వచ్చిన కాల్స్ వివ రాలు పుస్తకంలో వ్రాసి పెట్టేది. సమయానికి మందులు అందించేది. బయటకు వెళ్ళి కావలసిన మందులు కొని తెచ్చేది. హృద్య చేస్తున్న సేవలు తప్ప నిసరిగా స్వీకరించవలసి వచ్చింది. రాజేంద్ర మొదట్లో ముభావంగా ఉన్నవాడు ఇప్పుడు చిన్న చిన్న మాటలు మాట్లాడాడు. గంటకొకసారి మజ్జిగ, కొబ్బరి నీళ్ళు, పళ్ళరసాలతో సిద్ధమౌతున్న హృద్యను, ప్రియంవదను కొసిరినట్లు కసరలేక పోతున్నాడు.

హృద్యకు ప్రస్తుత పరిస్థితి కొత్తగా ఉంది. తన బాధ్యతను జాగ్రత్తగా నిర్వహిస్తున్నది కాని మన సులో తుఫాను రేగుతున్నది తండ్రిని పలుకరించ టానికి వచ్చిన బంధువుల మాటలు చెవిన పడిన ప్పటి నుండి ఎంతో ఆవేదనగా ఉంది.

''పిల్ల చూస్తే చాలా చక్కగా ఉంది. పైగా అచ్చు గుద్దినట్లు అన్నీ అన్నయ్య పోలికలే, ఈ ముదనష్టం అనుమానం ఎలా అంటిందో గాని, పసిదాన్ని దూరంగా ఉంచడానికి ప్రాణమెలా ఒప్పిందో''.

''ప్రియంవద నిప్పమ్మ.... వాడివే పాపిష్టి ఆలోచ నలు, ఈ తాగుబోతును, పొగరు బోతును ఆవిడ గాబట్టి భరిస్తుంది, ఇంకెవరైనా అయితే ఏనాడో వదిలి దూరంగా పోయేది. ఇంతోటి మొగుడు లేక పోతే ఇక బ్రతకలేకపోమా అని విడిచి పెట్టి వెళ్ళేది.''

''వదినా మీకు దణ్ణం పెడ్తాను. హృద్య విన్నదంటే బాధపడ్తుంది. ఇప్పుడా విషయాలన్ని ఎందుకు, రండి టీ త్రాగుదురు'' కాని, తల్లి మాట మార్చాలని చూడడం చెవుల బడ్డాయి. హృద్యకు సగం అర్థ మయి, సగం అర్థం గాక గుండెకోత అనిపించింది. తండ్రి కాస్త కోలుకున్నాక మళ్ళీ అమ్మమ్మ వాళ్ళ ఊరు తిరుగు ప్రయాణమైంది. రాజేందర్ దూరపు బంధువు అర్చన ఉండేది, భారతమ్మ గారి ఊర్లోనే, అర్చన దగ్గర హృద్యకు చనువెక్కువ. ఓరోజు మెల్లిగా అర్చనను మాటల్లో పెట్టి, చాలా విషయాలు తెల్సు కుంది. హృద్య అడగడమే తడవుగా అర్చన చెప్పిన విషయాలు విని హృద్య మనసు మొద్దు బారిపో యింది.

''ఏం చెప్పనే తల్లీ.... మీ అమ్మ బతుకు మీ నాన్న వట్టి అనుమానపు మనిషి. నీ పుట్టుకప్పుడు నానా కష్టాలు పడింది. ఇప్పుడేదో సుఖపడుతుందని కాదు కానీ, చిన్నప్పటి నుంచి మీ నాన్న బాగా అడిగిన ప్పుడు అడిగినంత డబ్బిచ్చి గారాబం చేసి పెంచింది మీ నానమ్మ. పెళ్ళి నాటికే త్రాగుడు అలవాటు ఉందని తెలిసి, మీ అమ్మ క్రుంగిపోయింది. తాగుడు మానమని బతిమాలింది వినలేదు. గొడవ పెట్టు కుంది వినలేదు. కాళ్ళావేళా పడింది మారలేదు. తాను మారలేక త్రాగుడు మానలేక, తన తప్పు కప్పి పుచ్చుకోవడానికి, ఎదురు మీ అమ్మమీదే దేనికోదా నికి కాలుదువ్వేవాడు. ఆ అమాయకపు తల్లి ఎలా భరించిందో చేతులెత్తి మొక్కాలి.

అంతలో నీవు కడుపున పడ్డావు. కడుపుతో ఉన్న ప్రియంవదను అపురూపంగా చూసుకోవల్సింది పోయి, ఆమెను అనుమానిస్తూ దాష్టికం వెలగబె ట్టాడు. మీ అమ్మ ఏం తప్పు చేయలేదని, చెయ్యదని తెలుసు. కాని చాలామంది త్రాగుబోతు మొగుళ్ళకి ఆ ఆయుధం ఏమిటంటే, తను అలవాట్లని నిలదీయ కుండా ఎదురు తామే ప్రతిదాడికి దిగుతారు. దౌర్జ న్యానికి, పశుబలానికి విజయం లభిస్తుందనే ఆటవి కత వీరిలో జీర్ణించుకుని ఉంటుంది. దాంతో ఆడది అశక్తగా మారి నోరు మూసుకుని పడి ఉంటుందని వీరికి అనుభవం. ప్రియంవదపై దాడి శారీరకంగానే కాదు, ఓ బలమైన నిందవేసి చేయని నేరానికి కుంగి పోయేలా చేసి, అతనంటే హడలిపోయేలా చేసుకు న్నాడు. తన దౌర్జన్య సామ్రాజ్యాన్ని తనే యథేచ్ఛగా ఏలుకోనారంభించాడు. ఇలాంటి సమయంలో నీవు పుట్టావు. నిన్ను చూసి కష్టాలన్నీ మరచి మురిసిపో యింది ప్రియంవద. తను అనుమానాన్ని మీ అమ్మపై ఆపాదిస్తూ మీ నాన్న లేనిపోని కష్టాలను కొని తెచ్చు కుని మీ అమ్మను బాధపెట్టేవాడు. పసిపిల్ల ఆటపాట లతో మురిసిపోయే ప్రియంవదను, ఆ బిడ్డ తండ్రిని నేను కాదు పొమ్మన్నాడు, త్రాగుడు మైకంలో అన రాని మాటలన్నాడు. తనెలా మాట్లాడుతున్నాడో వల్లు మరచిపోయాడు. పిల్లతో మళ్ళీ కనిపిస్తే నిన్ను దాన్ని కూడా చంపేస్తానని వెంటబడే వాడు. ఓ రెండేళ్ళు ఎలాగోలా తంటాలు పడి పెంచింది. కాని ఓ రోజు నిన్నుకొట్టి నానా రభస చేస్తుంటే ఎక్కడ చంపేస్తాడేమోనని తీసుకెళ్ళి మీ అమ్మమ్మ దగ్గర ఉంచింది.

మీ అమ్మమ్మ రాజేంద్రను వదలి వచ్చెయ్యమని అక్కడే ఉంటే నువ్వు మాకు దక్కుతావో లేదోనని భయంగా ఉందని చెప్పి చూసారు. కాని ప్రియంవద మొండిది. తనలా కాపురం వదులుకుని వస్తే పెళ్ళి కావలసిన ఇద్దరు చెల్లెళ్లకు పెళ్ళి అవుతుందో, కాదో

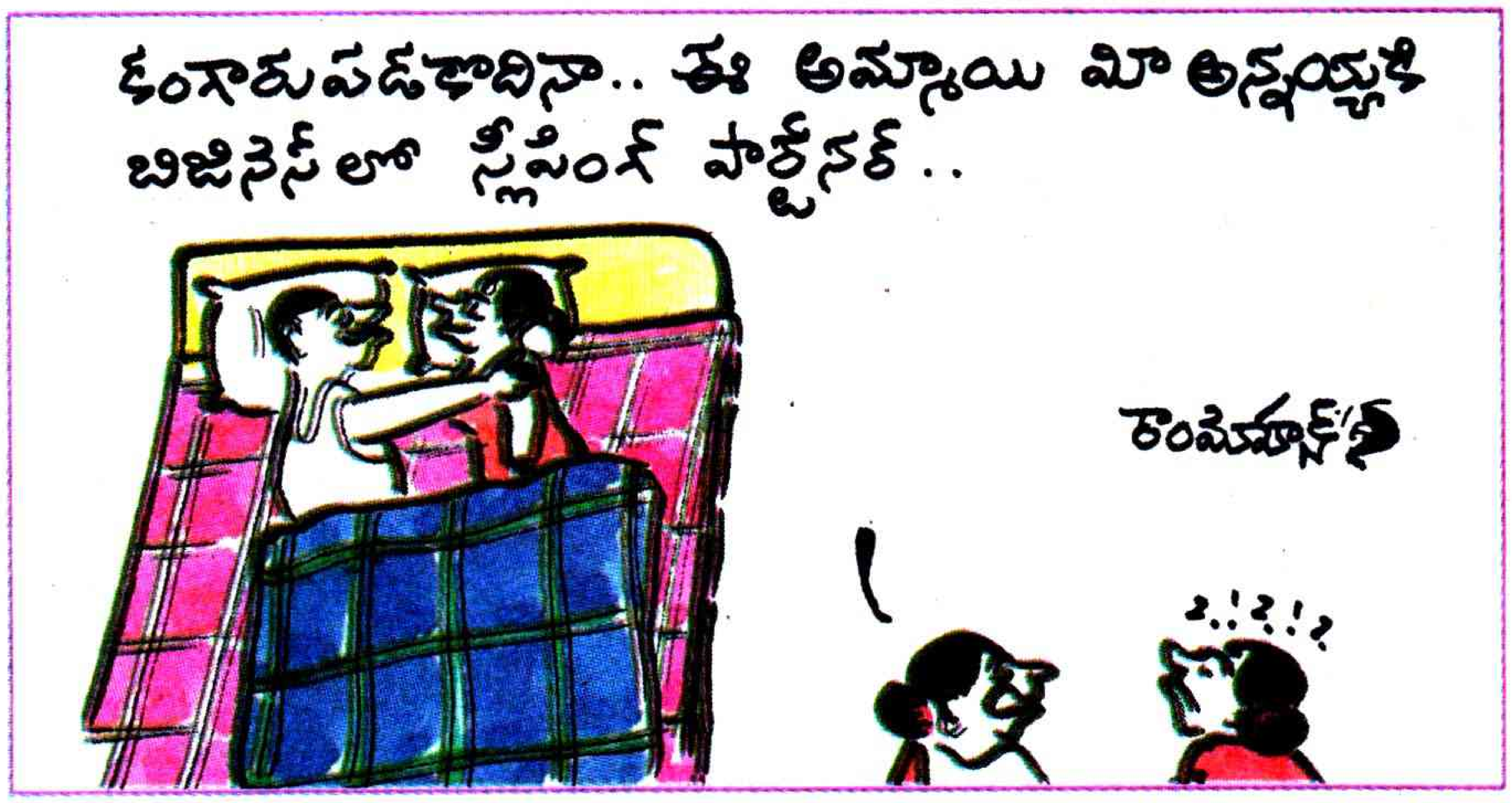

నని భయపడింది. తన నరక ప్రాయపు జీవితంలోకి మళ్ళీ మౌనంగా నడిచి వెళ్ళింది.

హృద్య! నిన్ను అమ్మమ్మ దగ్గర వదిలి నీకు ద్రోహం చేసిందని భావించకు, నిన్ను సురక్షితంగా ఉంచి తను బెంగతో క్షోభను అనుభవించింది.''

అర్చన ఇంకా చాలాచాలా చెప్పింది. హృద్య హృదయం బద్ధలవకుండా తను నిలువరించింది. డిగ్రీ పరీక్షలు ఇంకో రెండు మిగిలి ఉండగానే మళ్ళీ రాజేందర్‌కు ఆరోగ్యం బాగుండలేదన్న వార్త వచ్చింది. హృద్యను అర్చన దగ్గర ఉంచి భారతమ్మ వాసుదేవరావులు వెళ్ళి చూసి వచ్చారు. ప్రస్తుతం కొంచెం కోలుకున్నాడు. కాని హృద్యకు మనసొగడం లేదు. అమ్మమ్మ తాతయ్యలను బ్రతిమలాడి తల్లిదండ్రుల దగ్గరకు పయనమైంది.

హృద్యను చూసి ప్రియంవదకు ప్రాణం లేచి వచ్చినట్లయింది. సంతోషంతో కౌగిలించుకుంది. ఓ నిమిషం పాటు అలా ఉండిపోయింది. రాజేందర్ ఎప్పటిలా ముఖం తిప్పుకోలేదు. అలాగని పలుకరించలేదు. హృద్య అదేం పట్టించుకోనట్లుగా, ఆ ఇంట్లో తన స్థానం పదిలంగా ఏర్పరచుకోవడానికి సమాయత్తమైంది. యథాప్రకారం తండ్రికి సేవలు చేయడం ప్రారంభించింది. ఆమెను అన్నింటికంటే అమితంగా బాధించిన విషయం త్వరలోనే రాజేందర్‌కు లివర్ ఆపరేషన్ అని ప్రియంవద చెప్పి తల్లడిల్లుతుంటే, ఖిన్నురాలైపోయింది. తల్లిని ఓదార్చి ధైర్యం చెప్పింది. దగ్గరుండి పూట పూటకు మందులు అందించింది.

***

ఆ రోజు ''అమ్మా నేను ఇవాళ బడికి వెళ్ళను'' హఠం వేసుకూర్చున్నాడు రేవంత్. అసలే రాజేందర్ అనారోగ్యంతో పని ఒత్తిడి ఎక్కువై నిదుర, తిండి సరిగా లేక చికాకులో ఉన్న ప్రియంవద వాడికి నాలుగేసింది. హృద్య అడ్డమొచ్చింది. రేవంత్ పెద్దగా ఏడవ సాగాడు.

''అమ్మ వాడిని అలా కొడితే ఏం వస్తుంది. వాడసలు ఎందుకు స్కూలు వెళ్ళనంటున్నాడో అడిగి తెలుసుకోవాలి గాని...''

''అప్పుడప్పుడు మా టీచర్లు కూడా సెలవులు పెడ్తారు. నేనెందుకు ఓ రోజు మాన కూడదని అడ్డంగా వాదిస్తున్నాడు'' విసుగ్గా చెప్పింది ప్రియంవద.

''నువ్విలా రా రేవంత్'' వెళ్ళి వాడిని ప్రక్క గదిలోకి తీసుకెళ్ళింది. వాడు స్థిమిత పడ్డాక అసలు సంగతి అడిగి తెలుసుకుంది. వాళ్ళ లెక్కల టీచర్ చాలా వేగంగా బోర్డు మీద చకచక ఓ మాదిరి లెక్క చెప్పేసి, ఒక అభాస్యమంతా ఇంటి పనిగా ఇస్తున్నదంట, చేసుకు రాకపోతే కర్ర తీసుకుని కొడుతుందట.

''అక్కా కొడితే లెక్కలు వస్తాయా, నన్నలా కొడ్తుంటే, నాకు లెక్కలంటే భయం, విరక్తి కలుగుతున్నాయి'' చెప్పుకొచ్చాడు రేవంత్.

''అవును నువ్వన్నది సరియైనదే, కొడితే లెక్కలు రావు. ఒకటికి పదిసార్లు ప్రయత్నిస్తే సాధిస్తే వస్తాయి. ఇలా వచ్చి కూర్చో నేను లెక్కలు చెప్తాను. అమ్మా, ఇవాలే కాదు రేవంత్ రేపు కూడా బడికి వెళ్ళడు వాడినేం అనకు, వాడికి కాస్త గణిత భావనలు పట్టుబడితే, లెక్కలు చేయడం వచ్చాక భయం పోయి హాయిగా వెళ్తాడు''.

''లేకపోతే ఆ టీచర్ తన్నే తన్నులు వీడు తట్టుకోలేడు..'' తల్లికి చెప్పింది.

లోపల మంచంపై పడుకున్న రాజేందర్‌కు హృద్య తమ్ముడికి లెక్కలు చెప్తున్న తీరు ఆశ్చర్య పరిచింది. అనుభవజ్ఞురాలైన టీచర్‌లా చక్కగా ఎక్కడా వాడికి విసుగురాకుండా చాలా ఆసక్తిగా, ఇది చాలా సులువు సుమా అన్నట్టుగా చెప్పింది. దాంతో చెల్లి రేవతి కూడా హృద్యను ఒక్క క్షణం కూడా వదలడం లేదు. ఇద్దరు బుద్ధిగా హృద్య పక్కనే కూర్చుని అక్కా! మాకీ లెక్క చెప్పవా, అక్కా ఈ పద్యం చెప్పవా, ఈ పాఠం చెప్పవా అంటూ అడుగుతూ చదువులో పడ్డారు. రాజేందర్‌కు అంతరాలలో ఏదో తెలియని గర్వం రేఖ మాత్రంగా పొడసూపింది.

రాజేందర్ కాస్తలేచి తిరుగుతున్నాడు. రక్తం కాస్త పట్టేలా మంచి ఆహారం తీసుకోమన్నారు. డాక్టర్లు ఆపరేషన్‌కు తేది ఖరారు అయ్యింది అయినా ఏదో వంకన చిటికెలో ఇప్పుడే వస్తానని చెప్పి బయటకు వెళ్ళి ఎంతో కొంత త్రాగి వచ్చేవాడు. హృద్య వచ్చిన దగ్గర నుంచి కూరగాయలు, సరుకులు, మందులు, పళ్ళు అన్ని తానే తేవడంతో ఏ వంకన బయటకు వెళ్ళాలో అర్థం కావడం లేదు. మధ్యాహ్నమయ్యే సరికి రాజేందర్ నరాలన్ని లాగేస్తున్నాయి. హృద్య ఇచ్చే కొబ్బరినీళ్ళు, పళ్ళ రసాలు విసుగు తెప్పిస్తున్నాయి. నాలుక మరేదోరుచి కోరుతుంది. నరాలు జివ్వుమంటున్నాయి. రేవంత్‌ని దొంగతనంగా బయటకు పంపి ఓ క్వార్టర్ తెప్పించుకుందామంటే వాడు హృద్యను ఒక్క నిమిషం వదలడం లేదు. హృద్యను లెక్క చేసేదేంటి అన్న ఉడుకు మొత్తనం వస్తున్నా, ఎక్కడో హృద్య మాటలకు, చేతలకు ఇంటిల్లిపాది బందీలైపోతున్నారు. చివరకు బింకంగా.

''హృద్య తమ్ముడ్ని పంపించి ఓ క్వార్టర్ మందు తెప్పించు, అకస్మాత్తుగా మానెయ్యడం కూడా మంచిది కాదని డాక్టర్లు చెప్పారు. అసలు తాగకుండా ఉండడం నా వల్ల కాదు...'' కాస్త గట్టిగానే చెప్పాడు.

''అలాగే నాన్న..'' అంటూ రేవంత్‌ని పిలిచి డబ్బులిచ్చి మందులు తెప్పించింది. ప్రియంవదకు మతిపోయింది. ఇంత సులువుగా పని జరిగిపోతుందని ఊహించని రాజేందర్ అవురావురుమని త్రాగేశాడు. రెండు మూడు గంటలు హాయిగా నిద్ర పోయాడు. లేచాక హృద్య తెచ్చిన అన్నం తినసాగాడు.

''నాన్న రేవంత్ పుట్టిన రోజు ఎప్పుడు'' మెల్లిగా అడిగింది ఈ మధ్య హృద్యతో కాస్త మాటలు కదుపుతుండడంతో ధైర్యం వచ్చింది. ''ఏమో! ఫిబ్రవరి పంతొమ్మిదో గుర్తు లేదు కాని 97లో పుట్టాడని మాత్రం గుర్తుకు ఉంది. ఎందుకంటే వాడు పుట్టిన నెలకే నాకు ప్రమోషన్ వచ్చింది''.

''అంటే మీరు రిటైరయ్యే సమయానికి రేవంత్ ఇంటర్ పూర్తి అవుతుంది. రేవతి డిగ్రీ చివరి సంవత్సరంలో ఉంటుంది. అంతేనా..''

ముద్దనోట్లో పెట్టుకోబోతున్న వాడల్లా ఆగిపోయి ''ఏమో అవుననుకుంటా, నేనెప్పుడు ఆలోచించ లేదు'' అన్నాడు.

''అవున్నానా అంతే బాబాయి ఇక్కడ లేడు, బొంబాయిలో ఉద్యోగం చేస్తూ, ఓ మోస్తరు జీవితం గడుపుతున్నాడు, రేపు మనకేదైనా అవసరమొస్తే మనలను ఆదుకోవాలను కున్నా అంత ఆర్థికశక్తి లేదనుకుంటా కదూ.... నానమ్మ గత సంవత్సరమే పోయింది. తాతయ్య పోయి పదేళ్ళయింది. ఈ చిన్న స్వంత ఇంట్లో బాబాయికి వాటా ఉంది. మీ మంచి చెడు దగ్గరుండి చూడడానికి, ఆర్థికంగా సహకరించడానికి ఇక మనకెవరున్నారు. అసలు ఏమిటి నాన్న మీ ధీమా. పది రోజుల్లో ఆపరేషన్ పెట్టుకొని క్వార్టరు కావాలంటున్నారు'' మెత్తగా పదునుగా అడిగింది.

రాజేందర్ తెల్లబోయి చూస్తున్నాడు. అతని తలలో ఏదో తిరుగుతున్నట్లయింది. ''అమ్మను ఇంటర్ పూర్తి కాకుండానే ఎక్కడో పెళ్ళిలో చూసి, ఇష్టపడి చేసుకున్నారట పదేళ్ళ తేడా ఉంది. ఇవ్వనని

తిరగబడుతున్న జెనీలియా అదృష్టం!

టాలీవుడ్‌లో 'బొమ్మరిల్లు' సూపర్ డూపర్ హిట్ తరువాత జెనీలియాకు ఆ స్థాయిలో పేరు తెచ్చే సినిమా అటు టాలీవుడ్, ఇటు కోలీవుడ్, బాలీవుడ్ దేంట్లోనూ రాలేదన్న సంగతి జగమెరిగిన సత్యం. ఇప్పుడు యాడ్స్ కూడా పెద్దగా కలిసి రావడంలేదన్న పుకార్లు బాలీవుడ్‌లో షికారు చేస్తున్నాయి. బాలీవుడ్‌లో జెనీలియాను పట్టించుకునే వారే కరవయ్యారట! పోనీ యాడ్స్‌లోనన్నా బిజీ అవుదామా? అనుకుంటే అక్కడ కూడా చుక్కెదురయింది. జెనీలియా ఇటీవల రెండు మూడు యాడ్‌లలో చేయడానికి అంగీకరించింది. మధ్యలో ఏమైందో ఏమో కానీ, జెనీలియా స్థానంలో మరొకరిని తీసుకున్నారట! జెనీలియా అదృష్టం తిరగబడుతోంది అనడానికి ఇంత కన్నా మంచి ఉదాహరణ ఏంకావాలి?

తాతయ్య అంటే పంతం పట్టి బంధువులను ఒకరి తరువాత ఒకరిని పంపి ఒప్పించి చేసుకున్నారట, పెళ్ళైతే ఏం నాన్న అమ్మను ఎందుకు చదివించ లేదు, ఉద్యోగంలో ఎందుకు చేర్పించలేదు.''

''అమ్మకు... చదువూ... ఉద్యోగమా....'' ఆశ్చర్యంగా అడిగాడు.

''కాక ఈ పెళ్ళి కాకుంటే అమ్మ చదువుకునేది కదా... ఉద్యోగం చేసేది కాదా తనకి నచ్చిన వాడ్ని చేసుకునేది కదా. నాన్న పెళ్ళంటే ఒక వేడుక, ఒక సందడి, ఓ శుభకార్యం మాత్రమే కాదు. ఓ బంధం, ఓ బాధ్యత ఓ ఆలాపన కదా... అకస్మాత్తుగా అమ్మ జీవితంలో చొరబడ్డ మీరు ఆమె బాధ్యత ఏ రకంగా తీసుకున్నారు. భార్య అనే హోదా తప్ప, ఆమె ఎదుగుదల కాని ఆమె ఆనందం, ఆత్మగౌరవం వీటి గురించి ఏనాడైనా ఆలోచించారా...''

''ఏమిటీ మాట్లాడ్తున్నాను కదా అని... చాల పెద్ద మాటలే మాట్లాడ్తున్నావు నోర్ముయి'' అరిచాడు రాజేందర్.

''నేను మాట్లాడింది వింటే నన్ను అర్థం చేసుకుంటారు... మీరు నన్ను నోర్ముయిమంటే నేను పైకి మాట్లాడకున్నా నాలో ఆలోచనలు ఆగవుగా నాన్న... నిజానికి ఈ ఆలోచనలన్నీ మీకు కలగవలసిన ఆలోచనలు....'' ప్రియంవద రాజేందర్ ఎక్కడ తిరగబడి హృద్యను కొడ్తాడో అని భయం భయంగా చూడసాగింది.

''ఏం నేనేమైనా అయిపోతానేమో... నువ్వు మీ అమ్మ నీ తమ్ముడు చెల్లి ఏమైపోతారోనని భయంగా ఉందా...'' వంకరగా అన్నాడు.

''అవున్నాన్నా...'' పిడుగు పడ్డట్లుగా చూసాడు రాజేందర్.

''మీకిప్పటికే సీరియస్ అయి రెండుసార్లు హాస్పిటల్ పాలయ్యారు. తమ్ముడు చెల్లి భయంతో బిక్కచచ్చిపోయారు. తల్లడిల్లిపోతూ సేవలు చేస్తున్నది అమ్మ. మీ ప్రవర్తనకు పరిస్థితులకు నలిబిలి అయిపోవడం తప్ప ఏమీ చేయలేక నిస్సహాయంగా రాత్రి పగలు ఏడుస్తూ కూర్చుంటుంది. అయినా మీరు త్రాగడం మానకపోతే నిజంగానే మీరు చచ్చి పోతారేమో నన్నభయం వేస్తుంది. జరుగనున్న ఆపరేషన్ మీరెలా తట్టుకుంటారోనని, మీకేమైతుందోనని హడలి పోతున్నాం నాన్న మేమంతా, నాన్నా మీ క్షేమం మాకు కావాలి. మీకేమైనా అయితే మా బ్రతుకులెలా అని మాత్రమే కాదు నాన్న, ఈ ప్రపంచంలో అందరికి చోటుంది. ఎవరికివారు ఎలాగోలా బ్రతికేస్తారు. అలా కాదు, మిమ్మల్ని మేం బ్రతికించుకోవాలి.'' మీరు మేము అందరం సంతోషంగా జీవించాలి. హృద్య తండ్రి చేతులు పట్టుకుని ఏడ్చింది.

రాజేందర్ కదలిపోయాడు. ఎందుకో తెలియని దుఃఖం వెల్లువలా ముంచెత్తింది, వెక్కి వెక్కి ఏడ్వసాగాడు. రాజేందర్‌ను ప్రియంవద దగ్గరకు తీసి మంచి నీళ్ళు త్రాగించింది కాసేపటికి రాజేందర్ నిద్దురపోయాడు.

మర్నాడు ఉదయం అందరు ఏమీ జరగనట్లే తండ్రితో హుషారుగా మాట్లాడారు. రాజేందర్‌కి కమలాలు వలిసి పెడ్తుంది హృద్య.

''నేనంటే కోపంగా... అసహ్యంగా ఉందా హృద్యా...'' కించపడ్తూ అడిగాడు రాజేందర్.

''లేదు నాన్నా... మీరంటే నాకెంతో ప్రేమ. మనిషి జీవితంలో ఏది కొరవడుతుందో దానిని పొందాలన్న తపన పదేపదే మీ దగ్గరకు రావాలని మీతో మాట్లాడాలని మీ చేయి పట్టుకు తిరగాలని నాకెంతో కోరిక నాన్న. అయినా నాన్న నీకు నేను జన్మంత ఋణపడి ఉంటాను. ఎందుకో తెలుసా... మొన్న వార్తల్లో చూసాను భార్యమీద అనుమానంతో కన్నకూతురిని కొడుకుని పసిపిల్లలని కూడా చూడకుండా బావిలో పడేసి చంపేశాడట ఓ తండ్రి. మీరా పని చేయలేదు నాన్న, కేవలం అమ్మమ్మ వాళ్ళ దగ్గరకి మాత్రమే పంపారు''. రాజేందర్ దెబ్బతిన్నట్లుగా పిచ్చిచూపులు చూసాడు.

''హృద్య ఆపమ్మా... అలా మాట్లాడకు'' ప్రియంవద విలవిలలాడిపోయింది. ''అమ్మ నన్ను మాట్లాడని, నాన్న నేను వచ్చిన ప్రతిసారి నన్ను తిట్టి అమ్మను కొట్టి తగాదా పెట్టుకునేవాడివి. అదేంటో అంత అవమానపడ్డా నాకు పదేపదే ఇక్కడకు రావాలనిపించేంది. మీతోనే గడపాలనిపించింది. నేను మిమ్మల్ని కోల్పోతున్న ప్రతిసారి మిమ్మల్ని పొందాలన్న కాంక్ష బలంగా పెరిగేది.

''ఈ మధ్య ఒక బిటెక్ అమ్మాయి... తండ్రి కోపిష్టి వాడని.... కాలేజీలో స్నేహితుల మధ్య ఉన్న తనని అనుమానించాడని... ఇప్పుడు సరే భవిష్యత్తులో ఇంకెన్నిసార్లు అనుమానిస్తారోనని... భయపడుతున్నానని అవమానపడుతూ... ఆత్మహత్య చేసుకుంటున్నానని రాసిపెట్టి మరీ చనిపోయింది.

''నేనెంత అవమానపడ్డా... మీరు నన్నెంత దూరంగా ఉంచినా ఆత్మహత్య చేసుకోవాలని పించలేదు. ఎందుకో తెలుసా నాన్న నాకు జీవితమంటే ఎంతో ప్రేమ నాన్న... మనకు మంచి రోజులొస్తాయని ఎంతో ఆశ... నాన్న''.

''లేదు హృద్య... నేను తాగలేకుండా ఉండలేక పోతున్నాను. నా వల్ల కావడం లేదు. నాకు అందులోనే ఆనందం దొరుకుతుంది... మీ ఆశలేవి తీర్చలేను...'' నిస్సహాయంగా అన్నాడు రాజేందర్.

''మీరింత స్వార్థపరులేం నాన్న, మీ స్వసుఖం కోసం అంత ఆనందంగా త్రాగుతారు పైగా మానలేనంటారు, మీకో విషయం తెలుసా... మీ జీవితం మీది మాత్రమే కాదు. మీతో బంధం పెనవేసుకున్న మా అందరిది. ఆ త్రాగుడు అంత ఆనందాన్నిస్తే అది మాకందరకూ పోయండి. మేమందరం మీకు కావాలనుకుంటే... ఆ త్రాగుడు అలవాటు మానండి ఈ అలవాటును సమర్థించుకోవడం కోసమేగా... అమ్మ ఎలాంటిదో తెలిసీ... కావాలని నిందలు వేసారు. అమ్మ ఎంతో మంచిదని మీకు తెలుసు చాలా అమాయకురాలు అని తెలుసు. అమ్మ సరైనదని కాకపోతే మీరింతకాలం అమ్మతో కలిసి జీవించే వారు కాదు నాన్న.''

రాజేందర్ బుగ్గలమీద నుండి నీరు కారిపోతున్నాయి. దోషిలా తలవంచుకూర్చున్నాడు.

''నాన్న ప్రపంచంలో ఏ ఆడపిల్లకి ఇలాంటి పరిస్థితి రాకూడదు. ఇంత చిన్న వయస్సులో ఇలాంటి విషయం తల్లిదండ్రులతో చర్చించే కర్మ ఎవ్వరికీ పట్టకూడదు. కాని చాలా స్పష్టంగా ఓ విషయం చెబుతున్నాను. తన మీద తనకు నమ్మకం లేనివాడే భార్యను అనుమానిస్తాడు.'' హృద్య మౌనంగా అక్కడి నుంచి నిష్క్రమించింది కాని రాజేందర్‌కు మాత్రం కొరడాతో కొట్టినట్లైంది.

అవును తన మీద తనకు నమ్మకం లేనివాడే, తనకే సరైన క్యారెక్టర్ లేనివాడు మాత్రమే భార్యను అనుమానిస్తాడు. తనకు తాను అలవాట్లు బారి నుండి నియంత్రించుకునే నమ్మకం లేకనే తన దౌర్జన్యానికి తెరలేపాడు. తన ఉనికిని తన ఇంట మగ మహారాజుగా నిలబెట్టుకునేందుకే పాశవికతను ప్రదర్శించాడు. ఈ తప్పులన్నీ ఒకదాని వెంట ఒకటి అలా యధేచ్ఛగా జరిగిపోయాయి. ఇన్నేళ్ళ తరువాత తన రక్తం పంచుకు పుట్టిన కన్నకూతురు తన దాష్టికం లోని... తన దౌర్జన్యంలోని ప్రతీకోణాన్ని ఎత్తి చూపుతోంది. రాజేందర్ ఇంకే భాషలో మాట్లాడ్తాడు. నేరం చేసిన వాడిలా ముడుచుకు పోయి పడుకున్నాడు.

తెల్లవారితే ఆపరేషన్. ఆపరేషన్ లివర్‌కి కాని హృద్య హృదయానికి చికిత్స చేస్తున్నది. రాజేందర్ ఎంత ప్రయత్నించినా నిద్ర పట్టలేదు. ఆపరేషన్ విజయవంతమై క్షేమంగా తిరిగివచ్చి... పదిలంగా తన కుటుంబాన్ని కాపాడు కోవాలనే ఆలోచనలు తీవ్రమౌతున్నాయి... ఎంత వద్దనుకున్నా హృద్య అన్న మాటలు చెవులో గింగిరు మంటున్నాయి.

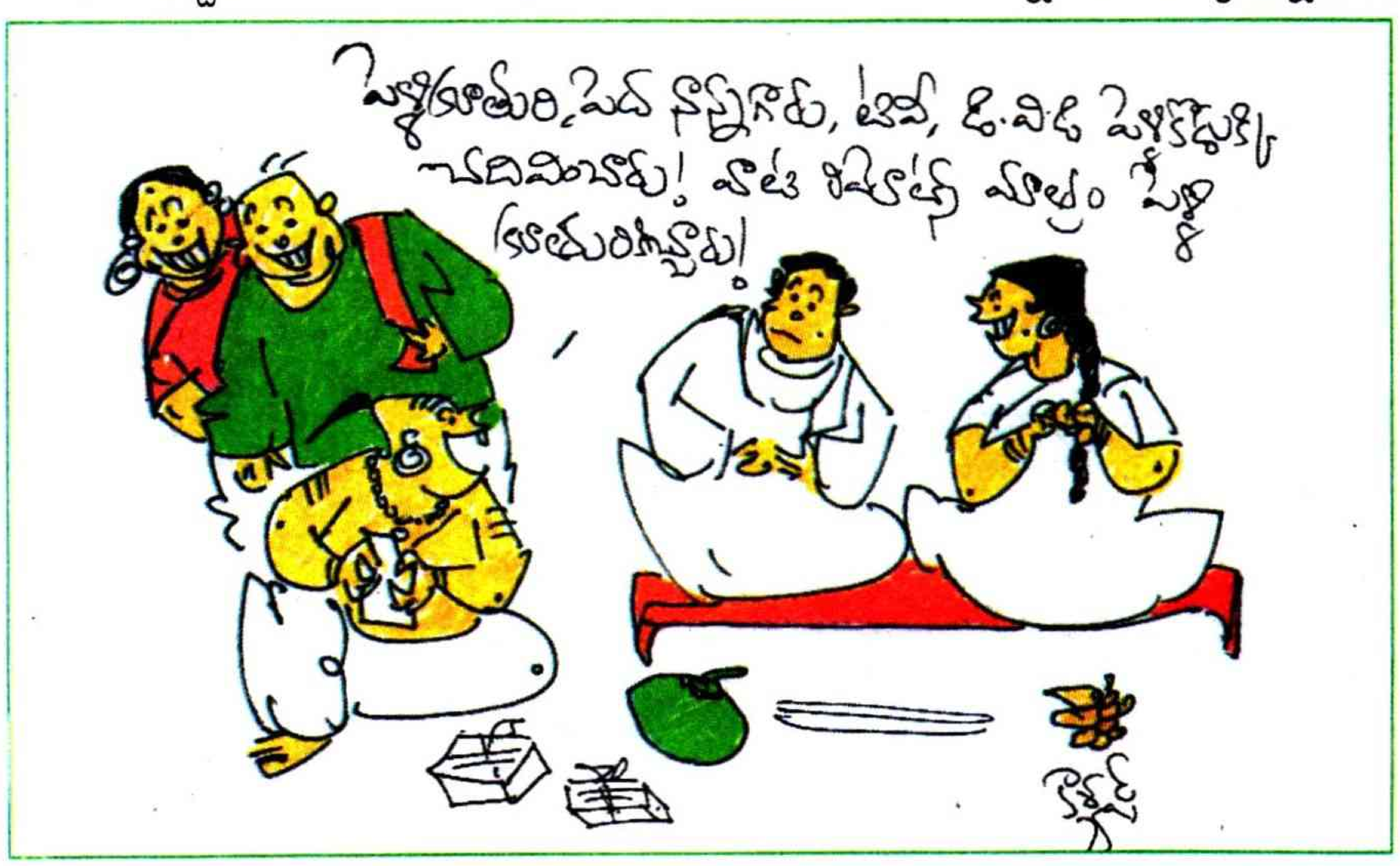

"ఇంటిని చూసి ఇల్లాలిని చూడు అంటారు కదా... నాన్న అలాగే నాన్న లేని ఇల్లు చూడండి ఎంత అస్తవ్యస్తంగా ఉంటుందో, నాన్నలు అమ్మల మీద దాష్టికం చేసే ఇల్లు చూడండి ఎంత అనిశ్చితంగా అగమ్యగోచరంగా ఉంటాయో... మీరెప్పుడు ఆడదెలా ఉండాలో అరుస్తూ తిడ్తూ చెబుతుంటే వందలసార్లు విన్నాను. కాని భర్తలెలా అలవాట్లుకి దూరంగా ఉండాలో ఎంతముందు చూపుతో నిజాయితీతో ఉండాలో.... ఎంత బాధ్యతగా ఉండాలో... తాను నవ్వుతూ నవ్విస్తూ కుటుంబాన్ని ఎలా సంతోష పెట్టాలో మీకు చెప్పేదెవరు నాన్న...?"

"భార్యలను కొడ్తూ, శారీరకంగా మానసికంగా బాధిస్తూ... మేమేదో సాధించాం అనుకుంటారే కాని... స్వర్గసీమలా ఉండాల్సిన ఇంటిని నరకం చేస్తూ భర్తలు తాము కూడా కుటుంబ సౌఖ్యానికి దూరమవుతూ... భార్యమనసులో... పిల్లల మనస్సులో... రాక్షసుడిగా మిగిలిపోతారు. వారి మనస్సులో అసహ్యంతో కూడిన భయమేతప్ప.... అసలైన ప్రేమానురాగాలను మాత్రం కోల్పోతారు. ఇది ఎంత పతనమో తెలుసా నాన్న.... ఎందుకు నాన్న మీరు మారరు... కనీసం ప్రయత్నించరు "

"నాన్న భర్త చనిపోతే కుటుంబాన్ని మొత్తం కష్టపడి పైకి తెచ్చిన స్త్రీలున్నారు. భర్తతో విడిపోవలసి వచ్చినప్పుడు కూడా నానా అగచాట్లు పడి అవమానాలు పడి మొత్తానికి ఎలాగోలా పిల్లలను మంచి స్థితికి తీసుకువచ్చిన కుటుంబాలున్నాయి. భర్త లేక పోయినా భార్య.... తండ్రి లేకపోయినా పిల్లలూ ఎలాగైనా బ్రతుకుతారు. అయినా అమ్మ అన్ని భరించిందే తప్ప ఎంతో ఆదరించే తల్లిదండ్రులున్నా అమ్మ మీ నుండి ఎందుకు విడిపోలేదో తెలుసా. ఏనాటికైనా మీరు మారుతారన్న ఆశ... తండ్రి బ్రతికుండగానే పిల్లలకు దూరం చెయ్యకూడన్న తపనతో అన్నీ సహించింది."

"మేమంతా పెద్ద చదువులు చదువుకున్నా, ఎంత గొప్ప ఉద్యోగం చేసినా తండ్రి స్థానం తండ్రిదే... ఆలోటు ఎవరూ పూడ్చలేనిది నాన్న... అందుకే మీరు మాకు కావాలి నాన్న. కోపాలకు, ద్వేషాలకు అలవాట్లకు అనుమానాలకు, దౌర్జన్యాలకు అతీతంగా మమ్మల్ని ప్రేమించే నాన్న కావాలి..."

"నాకే కాదు ఈ సమాజంలో... రకరకాలుగా భర్తల ఆగడాలను, హింసలను భరిస్తున్న ప్రియంవదలున్నారు. భార్యలను రకరకాలుగా వేధిస్తున్న రాజేందర్లున్నారు... మధ్యలో నలిగిపోతున్న మాలాంటి పసి హృదయాలు ఉన్నాయి."

"ప్రస్తుతం ఈ సమాజానికి కావల్సింది మంచి నాన్న... ప్రేమ, బాధ్యతలు గల నాన్న... కుటుంబాన్ని చిన్నాభిన్నం చేయని నాన్న... భార్య పిల్లల మనసులను, శరీరాలను తూట్లు పొడవని నాన్న... గొప్ప ఆలంబనగా... ఆదర్శంగా... దక్షతగా నిలిచి కుటుంబాన్ని నిలబెట్టే నాన్న కావాలి నాన్నా..." వేదనగా హృద్య అన్న మాటలు వేదంలా వినిపిస్తూనే ఉన్నాయి రాజేందర్‌కు.........

❑

రచయిత్రి సెల్ నెం: **98494 06722**

వస్తు గుణదీపిక

దవనం: సువాసనగా మనోహరంగా ఉంటుంది. చేదుగా వగరుగా ఉంటుంది. త్రిదోష హరమయినది. దురద, కఫ వాతాలను, అపస్మారకం, హృద్రోగాలను హరిస్తుంది. దీని చూర్ణాన్ని నూనెలో కలిపి స్నానాంతరం శరీరానికి రాసుకుంటే సువాసనగా ఆరోగ్యంగా ఉంటుంది. వీర్యవృద్ధిని కలిగిస్తుంది. స్త్రీలు శిరస్సున ధరించడం వలన సువాసనగా మనోహరంగా ఉండి, అంటువ్యాధులను దూరం చేస్తుంది.

దానిమ్మచెట్టు: ఈ చెట్టు పేడు, వేరు చెక్క, ఆకు, మొగ్గ, పువ్వు, లేత కాయ, తొక్క...వీని రసం, చూర్ణం లేదా కషాయం వగరుగా ఉండి, బిగదీస్తుంది. నీళ్ళ విరేచనాలు కడతాయి. వేరు చెక్క కషాయం ఏలిక పాములను, నాడాపామును చంపుతాయి. ప్రసవానంతరం యోనిని సంకుచిత పరుస్తుంది. పుక్కిళిస్తే నోటిపూత నిమ్మళిస్తుంది. ఆకు రసం, లేత కాయల రసం, పువ్వుల రసం, లేదా లేత ఆకుల రసం 3-4 చుక్కలు ముక్కులో వేసుకుంటే ముక్కు వెంట రక్తం కారడం కడుతుంది. దానిమ్మ కాయల తొక్క పచ్చిదిగాని, ఎండినదిగాని, దాని రసంగాని, కషాయంగాని, ఎండిన దాని చూర్ణంగాని జఠరదీప్తినిస్తుంది. అరుచి, అతిసారం, రక్తం పడు మూలవ్యాధి,పైత్యం, విదాహం అణగిపోతాయి. వీర్య వృద్ధి కలుగుతుంది.

దానిమ్మపండు: వాత పైత్య కఫాల్ని, దుష్ట రక్తాన్ని హరిస్తుంది. త్రిదోష హరమయినది. పొట్టకు బలాన్నిస్తుంది. ఆకలి పుట్టిస్తుంది. తేలికపరుస్తుంది.

తియ్యదానిమ్మ: చలవజేసి నీరు పెంచుతుంది. గుండెలకు బలాన్నిస్తుంది. జీర్ణం చేస్తుంది. రుచి పుట్టిస్తుంది. పొట్టకు, హృదయానికి బలాన్నిస్తుంది. గుండెలలో వికారాన్ని, నొప్పిని, దగ్గును పోగొడుతుంది. కంఠస్వరాన్ని బాగు చేస్తుంది. దేహ పుష్టి, రక్తపుష్టిని కలిగిస్తుంది. రక్తాన్ని శుభ్రపరచి కాంతిస్తుంది. భోజనాంతరం తింటే హాయిగా జీర్ణం చేస్తుంది.

పుల్లదానిమ్మ: పొత్తి కడుపునకు బలాన్ని చేకూరుస్తుంది. రుచి పుట్టిస్తుంది. వేడి శరీరం కల వారికి అనుకూలమయినది. విరేచనబద్ధం చేస్తుంది.

దాల్చిన చెక్క: దీని చూర్ణం, కషాయం, లేదా నీళ్ళతో నూరి తీసిన రసం సువాసన కలిగి వగరు, తీపి, కారపు రుచులను కలిగి ఉంటుంది. అజీర్ణం, కఫం, వాతం, పైత్యం, చర్ది, దగ్గు, నీళ్ళ విరేచనాలు దీని ద్వారా కడతాయి. రక్తవాంతులు కట్టి, దేహంలోని అన్ని మార్గాలను సుగమం చేస్తుంది. శిరస్సు, గుండె, కాలేయాన్ని కాపాడి కళ్ళకు కాంతిని కలిగిస్తుంది. గొంతులో గురగుర శబ్దాన్ని హరిస్తుంది. గుండెను శుభ్రం చేస్తుంది. జలుబు, తలనొప్పి, నరాలకు సంబంధించి తలనొప్పికి దీనిని నీళ్ళతో నూరిగాని, నీళ్ళతో గంధం తీసిగాని కణతలకు పట్టు వేస్తే నొప్పి పోతుంది.

దీపం: చీకటిని పోగొడుతుంది. లక్ష్మీకరమై మనోహరంగా ఉంటుంది. కాంతినిస్తుంది. వాతాన్ని అణచి పైత్యాన్ని హెచ్చిస్తుంది. భయాన్ని పోగొడుతుంది.

-నీలకంఠాచార్య

ప్రతివారం మీకోసం ప్రత్యేకం